

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Samlinger

til

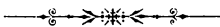
Jydsk Historie og Topografi.

~~~~~  
2. Række. II. Bind.  
~~~~~

Udgivet

af

det jydsk historisk-topografiske Selskab.

Aalborg.

Marinus M. Schultz's Forlag.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1889—90.

Hans Hansen i Skjærup.

Af O. Nielsen.

Hr. Justitsråd Friis har i Saml. til jydsk Hist. og Top. X. 353 flg. meddelt nogle Oplysninger om den Selvejerbonde-Slægt, der i sin Tid boede på en Gård i Skjærup ved Vejle. Sagen har ikke stor Værdi, men de Slutninger, som Hr. Friis bygger på det af ham anførte Sagn og på uhjemlede Optegnelser, burde dog ikke forblive uimodsagte, navnlig på Grund af Spørgsmålet om, hvilken Værdi der bør tillægges et såkaldet Sagn fra Nutiden. Den Tillid, Hr. Friis nærer til Beretningen i Danske Atlas, at disse Bønder af Navnet Hans Hansen i henved 300 År i 10 Led havde beboet Gården, ledede ham nemlig til at finde et Sagn troværdigt, der vil mene, at den ældste Hans Hansen var en Søn af Kong Hans, født i samme Gård som den, hans Efterkommere kom til at eje, af hvilken Grund der skulde være knyttet særlige Benådninger til Gården, så længe nogen af Navnet Hans Hansen ejede den¹⁾.

Også af følgende Grund burde Sagen undersøges. Kong Hanses Kærlighedsforståelse med Fru Edel Mikkelsdatter er bekendt af Allens Skildring²⁾; hvis nu ovennævnte »Sagn« blev taget for gode Varer, vilde Historiens Vidnesbyrd i Fremtiden omtrent komme til at lyde således: Kong Hanses Privat-

¹⁾ Hvis Hr. Friis havde kendt, hvad jeg i sin Tid i Danske Samlinger II., 57, havde meddelt om Gården, vilde han have set, hvor uholdbar Beretningen er i Dansk Atlas.

²⁾ De tre nord. Rigers Historie I. 221—23.

levned var præget af Samtidens Ukyskhed; han havde Friller både af Adel og Bondestand, hvorom Sagnet endnu ved at fortælle.

Da Kong Hans er født 1455, *kunde* en uægte Søn af ham vel nok være født c. 1475, og på den Måde vilde de henved 300 År, som Danske Atlas omtaler 1764, ikke være umulige, men selv om Bønder af Navnet Hans Hansen havde boet her siden Kong Hanses Tid, hvilket, som nedenfor skal vises, *ikke er Tilfældet*, kunde man endda ikke have været berettiget til at tillægge et Sagn, der kun kendes i vore Dage, men aldrig har været optegnet før, nogen som helst Betydning. Det vilde være højst besynderligt, om dette Sagn ikke vilde have været meddelt i Danske Atlas, der har en udførlig Beretning om Gården, hvis det havde været til på den Tid ¹⁾, da Familien endnu ejede Gården, om end på Spindesiden. Den hele Meddelelse om Kong Hanses Forhold til Bondepigen i Skjærup bærer i den Grad Præg af Påvirkning af bekendte Æventyr, at det er let at se, at man først har fundet Tilknyningspunktet mellem de ikke ualmindelige Navne og derpå vævet videre med Fantasiens Tråde.

På samme Måde har den gamle Kierchebye meddelt en lignende Forbindelse mellem Christian III. og Gården Noes i Andst Sogn ²⁾. Lensmanden på Koldinghus Kaspar Markdanner har ladet Andst Kirketårn opbygge, hvorfor hans Navn findes på dette. Nu har man i nyere Tider læst sig til, at han var en uægte Søn af Christian III. og så tænkt sig, at han måtte være fra Andst Sogn, siden hans Navn stod på Tårnet; man fandt end videre Lighed mellem Navnet på Gården Noes og Navnet på et Pattebarn, »Nos«, og derfor var det let at gøre den Slutning, at Kongen gav Markdanners Moder denne Gård, der så fik Navn efter det lille Barn ³⁾.

De Sagn, der optegnes i Slutningen af det 19. Årh., er af den Natur, at man på dem må anvende Sætningen: Man bør tvivle om Alt. Der drives i vore Dage et meningsløst Afgudereri med Overleveringen i Folke

¹⁾ Danske Atlas siger udtrykkelig, at Familien på Spindesiden endnu ejede Gården 1764; dette har Hr. Friis glemt i sin Afskrift af Danske Atlas.

²⁾ Saml. til jydsk Hist. og Top. VI., 126—27.

³⁾ Om Umuligheden heraf se mine Bemærkninger i Traps topog. Beskr. 2. Udg. V. 516.

munde. Når man ser de Masser af Skrifter, der meddeler Folkesagn og Folketro, og tilmed læser, at det meddelte kun er ubetydelige Dele af, hvad man kan vente sig, må man spørge om, hvorledes dette vil ende. Det kan være fortjenstfuldt nok at indsamle, hvad der endnu kan oplyse de henfarnede Slægters Levevis og Tænkemåde, og de, der udfører dette, fortjener al Understøttelse, men kritikløse Materialsamlinger bør ingen Plads have i Literaturen. Det kan dog ikke have nogen som helst Værd at få meddelt Lægeråd, der står at læse i gamle Lægebøger, Ordsprog i Dialekt, der er oversatte fra danske Læsebøger, Overtro, der i ældre Tider er indvandret fra Udlandet gennem Flyveblade og Aviser, Viser, der bevislig stammer fra trykte Kilder, men ved at gå fra Mund til Mund er blevne forvanskede, hvilket i Udgiveres Sprog kaldes, at de har optaget ægte folkelige Træk; ja selv Vittigheder fra satiriske Blade i Nutiden kan man træffe som Exempler på folkeligt Vid. Det folkelige er vel det samme som det fra Fædrene nedarvede, der ikke er påvirket ved fremmed Indflydelse, men hvor findes det i vore Dage? Hos Folk, der endnu befinder sig i Kulturens Barndom, kan der vel endnu opsamles ægte Folkesagn, men i det danske Folk imellem 1880 og 1890, hvor selv de oprindeligste Naturer har været udsatte, middelbart eller umiddelbart, for Reflexioner, lærde Kombinationer og al Slags Læsning, vil vi kun undtagelsesvis kunne træffe ægte Sagn. Det er allerede 30 År siden, at man fortalte mig, og det i en meget påvirket Egn, om »Fjendhytterne« i Andsager Sogn, der stammer fra Svenskekrigen 1658—59, at de hidrørte fra »Kong Erik og de Fredløse«, og jeg har ved samme Tid hørt andre Sagn om en bestemt Gård, der gjengav den uhyggelige Scene i den underjordiske Gang i samme Roman af Ingemann. For et Par År siden læstes i en trykt Samling et Folkesagn om Familien Linde, der fra Begyndelsen til Enden gjenfortalte Tyge Beckers Roman »En Familiehistorie«, der udkom 1857. Jeg har også selv haft den Fornøjelse at læse som Folkesagn en meget god Gjengivelse af et Stykke, jeg i mine unge Dage, 1859, meddelte i Varde Avis efter gamle Dokumenter og ikke efter Folkesagn; det lader til, at der kun behøves 30 År for at omdanne Literatur til Sagn. Derfor behøves der til at udgive Folkesagn megen Kritik, Omtanke og Belæsthed. »Skattegraver« kan de fleste være, men der hører andet til at kjøre Plov end sige Hov.

I Almindelighed vil man snart i Sagnsamlinger opdage, at hvad der går mere end et Par Slægtled tilbage, kun har liden Betydning, når Sagnet omhandler Folk udenfor Bondestanden; et enkelt Træk kan vel bevares længe, men hele Ikklædningen omdigtes; af tilsyneladende større Livskraft er de Sagn, der findes i Familier, der længe har været knyttede til samme Sted. I ældre Tider, da Folk levede mere ensomt end nu og ikke kendte stort andet end religiøs Læsning, kunde der dog bevares en nogenlunde tro Tradition, der kunde gå 1—200 År tilbage, når den angik stedlige Forhold og begunstigedes ved Overlevering i samme Slægt. Gennem gamle Folk kunde Vedel Simonsen i Begyndelsen af dette Århundrede således få en Mængde pålidelige Efterretninger om Svenskekrigen 1658—59, og mer eller mindre forvanskede Efterretninger har jeg også fået for en 30 År siden, men det er kun, hvad der er knyttet til den

bestemte Ejendom, der således er bevaret. Bedre var Traditionen ej heller i ældre Tider. Når det c. 1760 fortælles i en Indberetning, at Kong Hans på sin Flugt fra Ditmarsken kom til Store Andst, så ser man efter nyere Oplysninger¹⁾, at man vel havde bevaret Mindet om, at en kgl. Person og danske Soldater på Flugt kom til denne By, dog Året var ikke 1500, men 1645, og det var ikke Kong Hans, der flygtede hertil for Ditmarskerne, hvilket ikke var nødvendigt, men den senere Frederik III., der flygtede fra Ribe af Frygt for den svenske General Wrangel.

Hvad Familien i Skjærup angår, ses det af Tillæg Nr. 4, at der endnu 1691 kunde fremlægges et Brev på Gården, udstædt af Kong Hans, ikke til Hans Hansen, men til Nis Pedersen, og at Hans Hansen har fået Gården af Dronning Dorothea i Mageskifte for en Gård i Dons, altså i Årene 1559—71, i hvilke År Dronningen havde Koldinghus som Livgeding i sit Enkesæde. Herved falder det hele Sagn, men Forholdene med Familien Hans Hansen er så ejendommelige, at det dog har nogen Interesse at se, hvorledes det virkelige Forhold var.

Denne første Hans Hansen findes nævnt 1547 som boende i Dons. Dette År fik nemlig Anders Hansen, Oluf Hansen og hans Brødre kgl. Bevilling på i deres Livstid at måtte beholde en Gård i Skjærup, en i Hvilsbjerg, en i Gårdslev og en i Dons imod en årlig Afgift af 1 Td. Smør og i øvrigt være fri for al anden Afgift; dog skulde de holde Lensmanden på Koldinghus med hans Folk en Nat om Året med Øl, Mad, Hø, Havre og Strøfoder til Hestene²⁾. Mellem disse Brødre er sikkert underforstået Hans Hansen, der jo noget senere opføres som boende i Dons og også ejede en Gård i Gårdslev. Den Anders Hansen i Skjærup, som her nævnes, var efter Brevets Udtryk ikke Broder til Hans Hansen, men han ejede sikkert den Gård, denne siden fik, idet dennes Gård i Skjærup også ydede en Fjerding Smør.

Det er ubekendt, på hvilke Betingelser Hans Hansen havde Gården i Skjærup i Dronningens Tid, men da Koldinghus Len kom tilbage til Kronen, blev Stillingen vanskelig for Selvejerne, idet Kong Frederik II. søgte at gøre det hele Len til en kgl. Domæne³⁾. En velstående Mand som Hans Hansen måtte altså gøre Ofre for at bevare sin Selvstændighed. 19. Feb. 1579 fik han for sit eget Vedkommende Fri-

¹⁾ F. Meidell: Fra Enevældens Dæmring S. 48—49.

²⁾ Danske Kancelliregistranter 1535—50, S. 330—31.

³⁾ Saml. til jydsk Hist. og Top. VI. I. flg.

tagelse for al Landgilde, Ægt, Arbejde, Tynge og anden Besværing af den Gård i Skjærup, han beboede, imod at han havde Tilsyn med, at der intet ulovligt Fiskeri blev drevet i Lenets Åløb. Dette Brev er trykt som Tillæg Nr. 1 og har særlig Interesse ved at vise de daværende Navne på Vandløbene.

Han sikrede dernæst sin Enke og sine Børn den samme Frihed, men derfor måtte han tilskøde Kronen en Selvejergård i Gårdslev. I Brevet derom, også af 19. Feb. 1579¹⁾, ses det, at hans Hustru hed Anne Olufsdatter, hans to Sønner Hans Hansen og Oluf Hansen, og at han foruden Gården i Skjærup ejede 3 Selvejergårde, en i Damkjær, som han samme Dag havde fået i Mageskifte af Kongen imod en Gård i Bjerte²⁾, en i Børkop og en i Ølsted i Hatting Herred; det eneste, der skulde ydes af disse Gårde, var 1 Td. Smør og 2 Ørtug Rug (se Tillæg Nr. 2). Han døde i Avgust samme År, hans Enke derimod levede til 1612; Indskrifterne på deres Grave er meddelte af Hr. Friis.

Den anden Hans Hansen var kgl. Delefoged og døde 28. Juni 1631, hans Enke Sofie Grønsdatter 8. Dec. 1633, ifølge de af Hr. Friis meddelte Gravskrifter. Ligesom Faderen erhvervede han Frihedsbrev for sin Søn; men det blev først udstædt 17 Dage efter hans Død. Ej heller Sønnen fik Privilegiet for intet, tvært imod afstod Faderen Friheden af den ovenfor nævnte Gård i Ølsted, som den første Hans Hansen ejede ved sin Død³⁾.

Den tredje Hans Hansen, gift med Bodil Sørensdatter, fik 1627 af sin Fader Skøde på den halve Del af Gården i Skjærup og købte 1638 en Del af Munkegården i samme By (se Tillæg Nr. 4). Munkegården ses i Lensregnskabet 1610 at være en Gård, der havde tilhørt den henrettede Hans Munk til Visselbjerg, og det nævnes, at den »var fri for Landgilde, til den af Danmarks Riges Råd blev tildømt at give årlig 1 Fjerding Smør«. 31. Avg. 1649 fik han, og det uden at give Vederlag, Privilegiet overført på »en af sine Sønner«⁴⁾, idet

¹⁾ Tillæg Nr. 1.

²⁾ Jydske Tegnelser.

³⁾ Tillæg Nr. 3.

⁴⁾ Her er altså ikke Tale om, at Navnet Hans Hansen skal være knyttet til Gården.

han påberåbte sig, at hans Fader havde tilkøbt ham selv Friheden for Friheden af Gården i Ølsted. Brevet¹⁾ er iøvrigt ligegyldende med det fra 1631, med Undtagelse af, at medens det 1631 pålægges at vedligeholde Bygningen, udtrykkes dette nu således, »at han skal være forpligtet uden vores Bekostning Gården med Tagthus og Hovstald vel ved Magt at holde«. Af Lensregnskabet 1645 ses det, at han og Peder Henriksen Ravn i Skjærup ydede 8 Skilling årlig af den Å, der løber igennem Skjærup Made fra Vindingvads Bro til Børkop Mølle dam.

Den fjerde Hans Hansen, der altså fik Frihedsbrev 1649, fremkom med et lignende Andragende som hans Forfædre. Herom lyder Skatkamrets Betænkning 16. Juli 1672: »Eftersom Ed. kgl. Majestæt har anbefalet os, at vi skulle erklære os på en Hans Hansens allerunderdanigste Memorial, da har vi om hans Begærings Beskaffenhed ladet efterse og befinde herudi at bestå: Hans Hansen, boende i Skjærup By i Koldinghus Amt, anholder allerunderd. om Konfirmation på Frihed af en Gård, han ibor, som hans Forfædre, Mand efter Mand af samme Navn Hans Hansen har fra Kong Frederik den Andens Tid nydt, og derom producerer Christian den Fjerdes og Frederik den Tredies sal. højlovlig Ihukommelse Benådningsbreve, hvoraf bevises, at en af hans Forfædre har i Kong Frederik den Andens (o: Christian IV's.) Tid givet for samme Frihed Frihed af en anden Gård i Hatting Herred i Ølstykke (o: Ølsted) By, og som han skal have af ny opbygget Gården, som i sidste Krig blev afbrændt, og derover sad i Gæld, formoder han allerunderdanigst at nyde Konfirmation på samme Frihed for sig og en af sine Sønner. Gården er ellers endnu beholden, undtagen en Fjerdings Smør, som han årlig deraf skal give, som er udlagt til Ryttere, hvilken han og erbyder sig rigtig at betale hvert År. Så beror dette på Ed. kgl. M.'s egen allernådigste Vilje og Behag.« Kongen har påtegnet: »Hermed er jeg nok tilfreds«, og derpå udstædtes Rentekamrets Bevilling 13. Avgust 1672 i Overensstemmelse med Privilegiet af 31. Avg. 1649²⁾.

¹⁾ Jydske Registre.

²⁾ Rentekamrets Deliberationsprotokol III. 53, Expeditionsprotokol XIV. 88.

Desværre fik dette Privilegium ingen Betydning, ti det ses af den af Hr. Friis meddelte Gravskrift, at hans eneste Søn Hans Hansen døde 1681 i sit 19de År. Faderen, altså den fjerde Hans Hansen, døde før 1691, i hvilket Ar hans Enke måtte fremlægge sine Bevisligheder om Gårdens Selvejerrettighed for en af Regeringen nedsat Kommission¹⁾, og hun havde den Glæde, at hendes Bevisligheder blev kendte for gyldige, en Lykke, som kun timedes en Selvejer til i Amtet. År 1700 ses det også, at Navnet Hans Hansen ikke findes mere, ti der var da kun 3 Gårde i Skjærup, der havde Tjenestefolk, og Ejerne af disse hed Jes Pedersen, Peder Mortensen og Thomas Pedersen. Familien selv vidste også god Besked med, at den i Christian V.'s Tid afdøde Hans Hansen var den sidste. Den i sin Tid meget bekendte Præst Bone Falck Rønne i Lyngby skrev 1831 nogle Mindeord om sin i en Alder af 94 År afdøde Moder²⁾ og fortæller, at hun blev født 1737 i Vejlbj ved Fredericia, og at hendes Fader Hans Larsen Nørkjær var en Dattersøn af den sidste Hans Hansen i Skjærup og skulde have overtaget Gården, men overlod den til en Søster, der var gift med en Officer, tilsidst Oberstløjtnant, Bone Falck. I det mindste Fru Falck ejede endnu Skjærupgård ved Pastor Rønnes Forældres Giftermål 1762, og det er altså fra hende, at Efterretningen i Danske Atlas stammer.

De 10 Led af Hans Hansener blev altså til 4 eller, når den yngste 1681 afdøde regnes med, 5, og Tiden indskrænktes fra 300 til 150 År. Det ses end videre, at Familien ikke var særlig begunstiget, da den måtte yde Vederlag for sine Friheder, og at det ikke var nogen Betingelse for disse, at Navnet skulde bevares, men at dette først blev fremhævet som en Mærkelighed 1672. Efter den fjerde Hans Hansens Død kunde det ikke falde nogen ind at søge disse Begunstigelser fornyede, ti Forholdene i Henseende til Skatter blev aldeles forandrede ved Matriklens Indretning. Den Fornemhed, som Hr. Friis mener, der skal knytte sig til Familien, fremgår ikke af Gravskrifterne. Den første Hans Hansen kaldes »ærlig og fornumstig Mand« og den anden »agtbare og velfornemme

¹⁾ Tillæg Nr. 4.

²⁾ B. F. Rønne: Dansk Religionsblad VII. 1831, S. 89—90. For denne Henviſning takkes Dr. H. Rørdam.

Mand«. At denne sidste er begravet foran Alteret, beviser intet, ti der kunde enhver komme til at ligge, der vilde betale derfor, og hvad hans Epitafium angår med en blå Leopard eller Løve i et Skjold, vilde dette ikke af Samtiden kunne betragtes som noget adeligt Våben. Sådant vilde ikke være tålt. Et Våben vilde være aldeles utilstædeligt for en »agtbar« Delefoged, og hvis Familien havde ment at have den mindste Ret til Adelskab, vilde den ældste Hans Hansen endnu kunne have håndhævet denne. Det er endnu ikke i Christian IV.'s Tid ualmindeligt, at Bondekoner, hvis Forældre var af Adel, på deres Gravstene kaldes velbyrdige, uagtet de ved deres Giftermaal har tabt enhver Forret; den ældste Hans Hansens Betegnelse som »ærlig og fornømt« taler mere end noget andet mod, at man tør tillægge Epitafiet nogen som helst Betydning. Jeg har ikke set det.

Den Særegenhed ved Gården, som nævnes i Danske Atlas, at førend Enevældens Tid holdt her altid 4 Bøndervogne, der kaldtes Holdsvogne, som skulde køre i kgl. Ærender og i Ægt med Adelen, når deres Vej faldt forbi, er ikke Tegn på nogen særlig Herlighed. Disse Postvogne skulde Omegnens Bønder formodentlig lade holde her, fordi der var Plads for Hestene. Det omtales ikke i Privilegierne, men i Jordebøgerne, at Gården skulde yde en Nats Gæsteri. Sålødes siger Jordebogen 1610: »Hans Hansen, 1 Fjerding Smør, 2 Ørtug Rug, og skal han holde Lensmanden med 20 eller 30 Heste, hvor stærk han kommer.« Dette stemmer overens med ovennævnte Brev fra 1547, hvor hver af de 4 Gårde skulde holde Lensmanden en Nat om Året med Øl, Mad, Hø, Havre og Strøfoder til Hestene. For at holde et sådant Gæsteri, må her have været Staldrum. Når der i Brevet 1631 tales om, at Hans Hansen skal holde Gården ved Magt uden Kongens Bekostning, tyder dette på, at der er særlige Bygninger, ti det følger af sig selv, at en Selvejer selv holder sit vedlige. Dette udtrykkes mere bestemt 1649, hvor der tales om at holde Gården vedlige »med Tagthus og Hoffstald«. Dette Tagthus betyder et teglhængt Hus, og Hoffstald en Stald til at modtage Indkvartering af fornemme Folks Heste. Det må være dette takte Hus, der hed Barfred, og som i langt ældre Tider blev brugt til Gæsteri for Kongerne; det er formodentlig tilligemed Gården ødelagt i Krigen 1658—59. Det er også rimeligt, at dette Barfred er

Løvninger af den gamle Kongsgård i Skjærup, og at det er her, Kong Hans er født, således som også jeg tidligere har fremsat i Sml. til Jydsk Hist. og Top. II. 202, hvor Hr. Friis også vilde have kunnet se, når den første Hans Hansen kom til Gården.

I.

Vi Frederik osv. Gøre alle vitterligt, at eftersom vi nu have ladet vore åbne Breve udgå over alt Koldinghus Len, hvormed vi have afskaffet og ladet forbyde, at aldeles ingen skulde understå dem under deres Boslods Fortabelse at lade fiske her udi Lenet efter Laxforel, Grundtling og Elritzer, som samme vore Breve ydermere formelde, da have vi nu derfor tilskikket og forordnet og med dette vort åbne Brev tilskikke og forordne denne Brevviser Hans Hansen udi Skjærup at skulle have et flittigt Opseende og Varetægt, at aldeles ingen uden vore egne Fiskere at fiske efter sådanne små Fisk, som er Laxforel, Grundtling eller Elritzer udi efterskrevne Åer, som er udi *Bredstrupspangs Å*, hvilken løber imellem Holmans Herred og Eld Herred, udi *Follerup Å*, løbendes imellem Holmans Herred og Brusks Herred, udi *Børkop Å* fra Svinholt udi Rans Fjord (»Raffuensfior«), udi *Fiskebæk* imellem Weile Skov og Vinding Skov, udi *Ikjær* imellem Andkjær og Vinding Skov, udi *Marbæk* imellem Gaverslund og Gårdslev Skov, udi den Bæk imellem Brejninge Skov og Sellerup Skov, udi to Bække, en kaldes *Østerbæk* på Skjærup Mark, den anden *Hollebæk* imellem Nebbe Skov og Gårdslev Skov, udi *Søndersbæk* udi Sellerup Skov, udi *Jedersbæk* og udi *Blankdals Bæk* udi Vinding Skov, udi *Salchebæk* udi Andkjær Skov, udi *Herresensbæk* udi Gaverslund Skov og *Brygersbæk* udi Brejning Skov, og dersom forskrevne Hans Hansen nogen kan betræde og overkomme, som ere udi forskrevne Bække at fiske, skal han dem angribe og påtaste og føre hid til Slottet, men dersom han ikke kan vorde dem mægtig eller komme udi Forfaring nogen der at have fisket, skal han give Agt på eller rådspørge, hvo de ere og det siden vor Lensmand tilkjendegive. For sådanne hans tro Tjeneste have vi nådigst bevilget, at han må blive forskånet for alt hvis Landgilde, Ægt, Arbejde, Tyngte og anden Besværing, som går og gives af den Gård,

han ibor, imeden og al den Stund, han er udi samme Bestilling. Cum inhibitione solita. Actum Koldinghus den 19. Dag Februarii År 1579.

Jydske Registre II. 369—70.

II.

Vi Frederik II. osv. Gjøre alle vitterligt, at efterdi denne Brevviser os elskelige Hans Hansen udi Skjærup nu underdanigst haver skødet, opdraget og straks afhændet til Os og Kronen en hans jordegne Bondegård her udi Koldinghus Len udi Gårdslev liggende, Staffen Simonsen nu ibor, skylder årligen til Bondeskyld 1 Ørte Rug, 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, 1 Fjerdings Smør, 1 Brændsvin, stalder 1 Okse, med al forskrevne Gårds Ejendomme og Tilliggelse at blive fri under Kronen til evig Tid, efter det Skødebrev, han os underdanigst derpå givet har, da have vi der imod af vor synderlig Gunst og Nåde undt, bevilget og tilladt og nu ved dette vort åbne Brev, unde, bevilge og tillade, at forskrevne Hans Hansen og hans Hustru Anne Olufsdotter, desligeste også alle deres Børn efter dem, imeden og al den Stund de to deres Sønner ved Navn Hans Hansen og Oluf Hansen leve, må og skulle have, nyde, bruge og beholde disse fire efterskrevne deres jordegne Bøndergårde her udi Nørrejylland liggendes, som er: den første udi Skjærup, forskrevne Hans Hansen nu selv ibor, med to Otting Jord på Skjærup Mark og sine tilliggende Enemærker og Ejendomme, den anden udi Damkjær, Niels Andersen og Kirstine Andersdotter ibor, hvilken han af os til Mageskifte har bekommet, den tredie udi Børkop, Søren Olufsen og Peder Bønditsen ibor, og den fjerde udi Bygholms Len udi Hatting Herred udi Ølsted liggendes, Peder Sørensen ibor, med alle forskrevne Gårdes Ejendomme, Skove, Enemærker og Tilliggelse, kvit og fri for Ægt og Arbejde, Tøv og al anden Tynge og Besværing, som på Landet kan komme udi hans og hans Hustrus og begge deres Sønners Livstid og så længe de leve, den ene efter den anden, dog så at de årligen betimen og til gode Rede skulle give af forskrevne fire jordegne Bøndergårde til os og Kronen 1 Tønde Smør og 2 Ørtug Korn, de tre Fjerdings Smør og de to Ørtug Korn yde på Koldinghus og den fjerde Fjerdings Smør yde på Åkjær. Og skulle de derover med aldeles ingen Afgift eller Tynge at give eller gøre deraf ydermere besværes udi nogen Måde, og når forskrevne

Hans Hansen, hans Hustru Anne Olufsdotter og deres tvende Sønner Hans Hansen og Oluf Hansen ere døde og afgangne, da skal derefter gives og gøres af forskrevne fire jordegne Bønder til Kronen, eftersom af andet Bøndergods og som billigt og ret kan være. Skal og forskrevne Hans Hansen, hans Hustru og deres Sønner og Børn være os, vore Efterkommere Konger udi Danmark og Kronen hulde og tro og vore Lensmænd her på Koldinghus og Åkjær, de som nu ere eller herefter kommendes vorde, på vore Vegne hørige og lydige. Sammeledes skulle de og holde forskrevne Gårde med deres tilliggendes Skove og Ejendomme ved god Hævd og Magt, som det sig bør, osv. Actum Koldinghus, den 19. Dag Februarii År 1579.

Jydske Registre II. 373—75.

III.

Vi Christian IV. osv. Gøre alle vitterligt, at eftersom Hans Hansen udi Skjærup udi Koldinghus Len har for os gjort bevisligt, han så vel som hans Fader at skal have haft Frihed på den Gård udi forskrevne Skjærup, han ibor, undertagendes en Fjerding Smør, som deraf gives, og han underdanigst er begærendes, at hans Søn unge Hans Hansen må nyde samme Frihed på samme Gård udi hans Livstid efter ham, erbydendes underdanigst derimod at ville afstå Frihed, som han har på en Gård udi Hatting Herred udi Ølsted efter vores kære Hr. Faders sal. og højlovlig Ihukommelse Kong Frederiks Benådningsbrevs Lydelse, da have vi af synderlig Gunst og Nåde nådigst bevilget og hermed bevilger, at forskrevne unge Hans Hansen må efter hans Fader gamle Hans Hansens Død og Afgang nyde den samme Frihed på forskrevne Gård, som forskrevne gamle Hans Hansen nu nyder og hertil dags haft har, dog at han skal være forpligtet uden vores Bekostning Gården vel ved Magt at holde og udgive den Fjerding Smør, som deraf går, og være vor Lensmand på vort Slot Koldinghus, den som nu er eller herefter kommendes vorder, hørig og lydige og hellers forholde sig, som det sig bør, og dermed skal forskrevne gamle Hans Hansen afstå den Frihed, han har på den Gård i forskrevne Ølsted udi forskrevne Hatting Herred. Forbydendes osv. Givet Glyckstad, den 15. Juli Anno 1631.

Jydske Registre VIII. 307—08.

IV.

Hans Hansens Enke i Skjærup producerede et af H. K. M. sal. og højlovligste Ihukommelse Kong Frederik den Anden hendes sal. Mands Forfædre Anno 1579 [udstædt Brev], hvor H. K. M. allernådigst har konfirmeret det Mageskifte, som Hendes Dronningl. M. Dronning Dorothea med gamle Hans Hansen har gjort imod en Gårds Afståelse, i Dons beliggende, til H. Dr. M. og denne Gård i Skjærup igen bekomme med videre, det ligesom fri Gods forklarer at skulle være.

Nok fremlagt et af sal. højl. Ihukommelse Kong Hans udgivet Oprejningsbrev på samme Gård til Nis Pedersen. Nok et af 3 Kommissarier Anno 1581 udgivet Dom og Brev på samme Gård i Skjærup om dessen Frihed og Adkomst, som melder, at Hans Hansen den til Mageskifte har bekommet af Dronning Dorothea.

Videre fremlagt et af den gamle Hans Hansen den 2. Juli Anno 1627 inden Holmans Herredsting givet Skøde og Købe-brev til hans Søn unge Hans Hansen og Boel Sørensdatter, hvorudi han til dem bortskøder den halve Gård med al dessen tilliggende Ejendom efter Skødets Udvisning.

Endnu er af Hans Hansens Enke fremvist et inden Holmans Herredsting den 5. Marts Anno 1638 erganget Skøde på Munkegården i Skjærup, givet til Hans Hansen og Peder Ravn i Skjærup på sine egne Vegne, Jens Madsen i Vejle på Mads Thomesen Rådmand ibidem hans Vegne, udgivet på alt hvis de i samme Munkegård tilforn havde efter Indførsel været berettigede, efter Skødets Udvisning.

Hans Hansens Enke i Skjærup [her]efter fremviste gamle Breve af forrige Konge og Dronning givet, først et af Kong Frederik den Anden, som er Konfirmation på Dronning Dorotheas på samme Gård udgivne Skøde, som er dateret Anno 1579, så vel som et Brev på samme Gård af Kong Hans til Hans Hansens Formand Nis Pedersen udgivet. Item et Brev af Kommissarier udgivet på samme Gård, deri de om samme Gård har meldet og refererer dem til Dronningens Brev om samme Mageskifte med bemeldte Gård, af hvilke Breve os synes, at denne Gård skal for en Selvejergård kunne passere.

En Pakke i Kongerigets Arkiv 1691 om Selvejerne i Koldinghus Amt.